

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

КОНДРАТЬЄВА Олена Михайлівна

УДК 371.134:373.3

**ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
(НА ЗАСАДАХ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОГО ПІДХОДУ)**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

КИЇВ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
ХИЖНА Ольга Петрівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
професор кафедри теорії та методики музичної
освіти, хорового співу і диригування

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
СЕГЕДА Наталя Анатоліївна,
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького,
професор кафедри теорії і методики музичної
освіти та хореографії;

кандидат педагогічних наук
ОРОС Ільдико Імрївна,
Закарпатський Угорський інститут
імені Ракоці Ференца II, ректор.

Захист відбудеться “26” січня 2016 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д. 26.053.01 в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (01601, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розісланий “26” грудня 2016 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. Д. Сиротюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку нашої держави відбуваються соціальні, економічні, суспільно-політичні зміни, що впливають на ставлення людей до інших держав, освіти та культури. Відсутність толерантності у відносинах різних етнічних груп, конфлікти на національному ґрунті – наслідок складного комплексу соціальних чинників.

Тому сучасна гео економічна та геокультурна ситуація вимагає від сучасної людини вміння налагоджувати взаємовигідний діалог з усіма суб'єктами загального життєвого простору, будувати гуманітарні міжкультурні взаємини з представниками різних культур, країн, етносів, націй. Реальні події сьогодення переконують, що якість української вищої освіти – це питання національної безпеки.

Головна мета діяльності педагогічних навчальних закладів – підготовка освіченого, творчого фахівця, зорієнтованого на особистісний і професійний саморозвиток, здатного здійснювати професійну діяльність на демократичних і гуманістичних засадах, спрямовану на формування освітніх і духовно-культурних потреб в умовах полікультурного освітнього середовища, здатного бути конкурентоспроможним фахівцем на ринку освітніх послуг, а також на формування системи педагогічних, гуманістичних і культурно-мистецьких цінностей, що відображено у таких державних документах:

Закон України “Про вищу освіту” (2014), Закон України “Про професійний розвиток працівників” (2012), “Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів” (2010), Концепція гуманітарного розвитку України на період до 2020 року (2012), проект “Концепції державної цільової національно-культурної програми підтримки культури і мистецтва на 2011–2015 роки” (2010), визначають пріоритети сучасного розвитку освітньої системи в Україні. У цьому контексті актуалізуються положення національної та полінаціональної стратегії виховання молодого покоління на основі полікультурних цінностей.

Зазначене вимагає багатоманітності наукових підходів до професійної підготовки майбутнього вчителя в контексті становлення гуманістичної парадигми освіти (В. Андрущенко, В. Євтух, І. Зязюн, Б. Кедров, С. Клепко, В. Кремень, Е. Кучменко, В. Лутай, О. Сухомлинська та ін.). Так, філософська наука формує новий погляд на освіту як феномен культури, а культуру розглядає як феномен, що існує на принципах зв'язку часів і “діалогу культур” (В. Андрущенко, В. Бех, М. Бахтін, В. Біблер, І. Зязюн, Б. Кедров, С. Клепко, Г. Меднікова та ін.).

Важливість гуманістично зорієнтованого виховання особистості підкреслювали Б. Грінченко, М. Грушевський, О. Довженко, М. Драгоманов, О. Косач, І. Огієнко, М. Потебня, М. Рильський, С. Русова, В. Сухомлинський, І. Франко та багато інших громадських і педагогічних діячів.

У дослідженнях психологів виявляється залежність психіки людини від стану культурно-історичного простору, розкриваються механізми впливу освіти на особистість, на формування внутрішнього світу людини (Є. Бондаревська, Б. Гершунський, С. Кульневич, А. Лурія, Н. Менчинська та ін.). Важливого значення в межах нашого дослідження набули питання професійної компетентності вчителя (І. Кушнір, Н. Ананьєва, Г. Суткевич, Л. Перетяга, Н. Якса та ін.), основні підходи до понять “культура” (Н. Бордовська, Е. Шемякіна, В. Кузьменко та ін.), положення про полікультурну освіту (Я. Гулецька, С. Дрожжина, О. Ковальчук, О. Смолянїнова, М. Сорока, М. Сімоненко, Г. Дмитрієв, Л. Супрунова, В. Дворникова та ін.), формування полікультурної компетентності (Р. Агадуллін, О. Гуренко, Л. Чередниченко, Н. Лебедева, Т. Поштарьова, О. Осипенко, Н. Гушпіт, Є. Пашко та ін.). Серед зарубіжних дослідників полікультурної освіти – G. Baker, C. Bennet, C. Clark, L. Derman-Sparks, M. Fullan, G. Gay, M. Craft, E. Hollins, T. Lewowicki, J. Lichte, R. Marry, C. N. Power, P. G. Ramsey, A. Sadowski, C. Sleeter та ін.

У зв'язку з цим, процес професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкової школи теж зазнає змін. Процес професійної педагогічної підготовки сьогодні має відповідати потребам суспільства і бути спрямованим на формування необхідних компетентностей.

Підвищення рівня компетентності майбутніх педагогів є актуальними завданнями сучасної вищої освіти. Особистість майбутнього вчителя є носієм та провідником ідеї полікультурності, який не зможе результативно здійснювати педагогічну діяльність у сучасних складних соціокультурних умовах без належної підготовки. Тому досить актуальним в наш час є формування полікультурної компетентності майбутнього вчителя початкової школи.

Істотна зміна соціокультурної парадигми багатонаціональних країн, та України у тому числі, змушує задуматися про можливі шляхи досягнення взаєморозуміння та неконфліктного співіснування носіїв різних культур. Сучасна соціокультурна ситуація обумовлює необхідність розвитку у майбутніх педагогів здатності до співпраці, діалогу, готовності до міжкультурної комунікації, формування таких професійно значущих якостей, як толерантність, терпимість до чужої думки, вміння вести діалог, шукати і знаходити компромісні шляхи вирішення проблем.

На нашу думку, стимулом процесу формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи є необхідність подолання **суперечностей між**:

- впровадженням компетентнісного підходу у систему вищої педагогічної освіти України та відсутністю належної уваги до оптимізації умов формування полікультурної компетентності студентів;
- необхідністю звернення до принципу полікультурності у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, що передбачає

уважне вивчення цінностей рідної та іншомовної культур, і відсутністю відповідних дисциплін у навчальних планах ВНЗ;

- високим рівнем розробленості концепцій гуманістичного спрямування вищої педагогічної освіти і відсутністю належної уваги до формування у майбутніх учителів початкової школи полікультурної компетентності;

- необхідністю ефективної взаємодії з представниками інших культур на всіх рівнях міжкультурної комунікації та відсутністю комплексної системи впровадження стратегій організації міжкультурного діалогу;

- потребою українського суспільства в кваліфікованих учителях, здатних до конструктивної діалогічної взаємодії з культурно неоднорідним населенням та недостатністю проявів толерантності як складової полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Недостатня теоретична розробленість проблеми зумовила **актуальність** нашого дисертаційного дослідження **“Формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи (на засадах лінгвокраїнознавчого підходу)”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дослідження відповідає тематичному плану наукових досліджень кафедри педагогіки і методики початкового навчання Інституту педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова і складає частину наукового напрямку “Зміст, форми і методи професійної підготовки майбутніх учителів”. Тема дослідження затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 11 від 27.04.2010 р.) та погоджена в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 6 від 28.09.2010 р.).

Мета дослідження полягає у розробці, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов та методики формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи (на засадах лінгвокраїнознавчого підходу).

Відповідно до мети були поставлені наступні **завдання дослідження**:

1. Здійснити теоретичний аналіз наукових джерел щодо висвітлення проблеми формування полікультурної компетентності у процесі професійної підготовки студентів;

2. Визначити сутність понять: “полікультурна освіта”, “полікультурний простір”, “толерантність”, “міжнаціональний діалог”, “культура міжнаціонального спілкування”, “полікультурне середовище”; розкрити зміст і компонентну структуру поняття “полікультурна компетентність майбутніх учителів початкової школи”.

3. Визначити критерії, показники та рівневі характеристики сформованості полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

4. Обґрунтувати необхідність застосування лінгвокраїнознавчого підходу до формування полікультурної компетентності студентів.

5. Розробити організаційно-педагогічну модель формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи (на засадах лінгвокраїнознавчого підходу) та експериментально перевірити її ефективність.

Об'єкт дослідження: процес професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Предмет дослідження складають педагогічні умови та організаційно-педагогічна модель формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи (на засадах лінгвокраїнознавчого підходу) в процесі професійної підготовки у ВНЗ.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети й виконання завдань на різних етапах наукового пошуку було використано комплекс методів дослідження: *теоретичні:* системний аналіз наукової та науково-методичної літератури, бібліографічний аналіз наукових праць з метою з'ясування розробленості досліджуваної проблеми; порівняння з метою теоретичного обґрунтування структури полікультурної компетентності; *класифікація* – з метою визначення критеріїв, показників і рівнів полікультурної компетентності; моделювання – з метою проектування моделі формування полікультурної компетентності (на засадах лінгвокраїнознавчого підходу); *систематизація* – для виявлення та теоретичного обґрунтування педагогічних умов формування полікультурної компетентності; *емпіричні:* (спостереження, анкетування, інтерв'ю, бесіда, тестування, ретроспективний аналіз власного досвіду викладацької діяльності у вищому педагогічному навчальному закладі) – з метою з'ясування рівнів сформованості полікультурної компетентності; *педагогічний експеримент* – для перевірки ефективності організаційно-педагогічної моделі формування полікультурної компетентності на засадах лінгвокраїнознавчого підходу; *статистичні:* поєднання кількісного та якісного аналізу отриманих даних із застосуванням критерію Колмогорова-Смірнова з метою обґрунтування вірогідності отриманих результатів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- *уперше актуалізовано* проблему формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи (на засадах лінгвокраїнознавчого підходу) в теоретичному, методологічному та практичному аспектах; у рамках концепції діалогу культур М. Бахтіна, В. Біблера, Г. Гачева розглянуто проблему формування полікультурної підготовки студентів;

- *уточнено* сутність поняття “полікультурна компетентність майбутніх учителів початкової школи”, конкретизовано його зміст та критерії сформованості;

- *визначено* педагогічні умови формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи (на засадах лінгвокраїнознавчого підходу);
- *розроблено* організаційно-педагогічну модель формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи (на засадах лінгвокраїнознавчого підходу);
- *подальшого розвитку отримали* методичні підходи гуманістичного спрямування в системі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, пропозиції щодо оптимізації умов формування полікультурної компетентності студентів.

Практичне значення дослідження полягає у розробці та впровадженні авторського спецкурсу “Теоретичні основи та педагогічні технології формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи” та методики щодо формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи (на засадах лінгвокраїнознавчого підходу); доповнені матеріалами для самостійної роботи на напрямом підготовки 013 “Початкова освіта” у системі підвищення кваліфікації майбутніх учителів початкової школи змісту нормативних дисциплін: “Основи педагогіки”, “Соціальна педагогіка”, “Педагогічні технології в початковій школі”, “Соціальна психологія”.

Особистий внесок здобувача. У публікації, підготовленій у співавторстві з О. П. Хижною розкрито полікультурний аспект до професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Впровадження результатів дослідження здійснювалось у навчально-виховному процесі Інституту педагогіки і психології НПУ імені М. П. Драгоманова (№ 07-10/15 від 12.11.2015 р.); Навчально-наукового інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 06/1213 від 25.05.2015 р.); Мукачівського державного університету (довідка № 756 від 05.04.2016 р.), Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 57-08/08/380 від 25.03.2016 р.).

Апробація та впровадження результатів дисертаційного дослідження відбувалась у ході дослідно-експериментальної роботи у педагогічних ВНЗ, а також основні положення і результати дослідження на різних етапах виконання роботи обговорювалися і одержали позитивну оцінку на міжнародних, всеукраїнських, регіональних наукових і науково-практичних конференціях та семінарах, зокрема: науково-практичних конференціях “Сучасні стратегії та методи навчання іноземних мов в контексті європеїзації освіти” (Горлівка, 2010), “Творчі підходи та методи у викладанні іноземних мов” (Бердянськ, 2011), “Філософсько-педагогічні аспекти формування свідомості технічної інтелігенції” (Красноармійськ, 2011), “Дослідження молодих науковців у галузі гуманітарних наук” (2011), “Теоретичні та методологічні проблеми сучасної педагогіки та психології” (Харків, 2012), “Людина і сучасне суспільство” (Львів, 2012), “Теоретичні та

методологічні проблеми сучасної педагогіки та психології” (Харків, 2012), “Людина і сучасне суспільство: проблеми педагогіки та психології” (Львів, 2012), “Роль педагогіки та психології в сучасному світі” (Харків, 2012), “Творчі підходи та методи викладання іноземних мов” (Бердянськ, 2012), “Актуальні проблеми психології та педагогіки” (Львів, 2015), “Психологія та педагогіка сучасності: проблеми та стан розвитку науки і практики в Україні” (Львів, 2015).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження відображено у 23 публікаціях, серед яких: 8 статей у наукових фахових виданнях, 2 статті у міжнародних наукових фахових виданнях, 13 статей у матеріалах науково-практичних конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (285 найменувань, з них іноземною мовою – 25 найменувань). Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 272 сторінки, з них 198 сторінок основного тексту. Дисертація містить 5 таблиць та 5 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, завдання, об’єкт, предмет та методи наукового дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення дослідження, відображено апробацію і впровадження результатів дослідження, публікації, структуру, обсяг дисертації.

У першому розділі **“Теоретичні засади формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи у процесі професійної підготовки”** на основі аналізу наукової літератури з досліджуваної проблеми з позицій філософії, психології, культурології, педагогіки узагальнено засади полікультурної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Професійна підготовка майбутнього вчителя – це складний, динамічний і безперервний процес, який вимагає урахування сучасних вимог соціуму. Підвищення рівня компетентності майбутніх педагогів є актуальними завданнями сучасної вищої освіти. Поширення процесів глобалізації в освіті зумовлює загострення уваги вчених до розвитку полікультурної освіти, яка стала невід’ємним складником державної освітньої політики України. Інтеграція до європейського освітнього простору та приєднання до Болонської конвенції передбачають орієнтацію на реформування сучасної вищої освіти та модернізацію полікультурної підготовки студентів. Завданням сучасної вищої школи є підготовка компетентного фахівця, який володіє знаннями, уміннями, високими моральними якостями.

Полікультурну компетентність майбутніх учителів початкової школи ми розглядаємо як багатокомпонентне особистісне утворення, професійно значущу якість особистості майбутнього вчителя початкової школи, що формується у процесі професійно-педагогічної підготовки на базі засвоєння теоретичних знань щодо своєрідності національної культури власної та іншої

країн, трансформацію ціннісних орієнтацій, інтегрованих полікультурних умінь та навичок, які забезпечують толерантне ставлення до представників інших соціальних груп, національностей, релігійних конфесій під час міжкультурної комунікації та здатність вирішувати професійні завдання в умовах глобалізації мультикультурного соціуму.

Для успішного процесу формування полікультурної компетентності методологічно значущими вважаємо наступні підходи: *лінгвокраїнознавчий* підхід, з позицій якого своєрідність культур розглядалася в широкому розумінні як сукупність усієї духовно-матеріальної діяльності людини як в окремо взяті історичні періоди, так і впродовж усієї історії людства загалом; *особистісно зорієнтований* підхід, метою якого є формування полікультурної особистості, унікальної індивідуальності; *системно-цілісний* підхід, ідеї якого відображалися при структуризації змісту полікультурної підготовки студентів з позиції міждисциплінарних інтегративних зв'язків (філософії, естетики, педагогіки, психології, іноземної мови, фахових дисциплін), враховуючи планування та здійснення у кожному з основних напрямів навчальної діяльності цілого комплексу освітніх та розвивальних завдань; *діяльнісний* підхід, спрямований на організацію інтенсивної полікультурної діяльності, адже саме через власну діяльність людина засвоює науку та культуру, способи пізнання про навколишній світ, формує та вдосконалює особистісні якості; *середовищний* підхід, що забезпечує процес гуманізації освіти, підвищення його інноваційності, креативності, інтегративності, створює сприятливі умови для професійного саморозвитку особистості; *акмеологічний*, суть якого базувалася на врахуванні закономірностей вдосконалення полікультурної підготовки фахівців у педагогічному ВНЗ, спрямованої на розвиток і саморозвиток студентів, самовдосконалення особистості майбутнього вчителя початкової школи в освітньому полікультурному просторі.

Серед провідних тенденцій розвитку полікультурної підготовки майбутніх учителів початкової школи третього тисячоліття нами визначено: 1) глобалізацію культурно-освітнього процесу як усвідомлення майбутнім учителем початкової школи соціокультурних функцій обраної професії, розуміння ролі всебічного розвитку особистості вчителя як гарантії конкурентоспроможності держави в новій глобальній економіці; 2) відкритість до інших культур, що передбачає особистісно-культурний розвиток майбутнього вчителя на основі залучення до крос-культурної діяльності, здатність до оновлення, толерантне ставлення до інокультурних цінностей та поглядів; 3) формування мультиідентичності особистості як орієнтацію на усвідомлення множинності національних самобутніх культур; 4) розуміння інтеркультурної перспективи навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах як мотивацію до знаходження спільної платформи, взаємодію різних культур на основі загальнолюдських цінностей та планетарної етики.

У другому розділі **“Організаційно-методичні засади формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи”** визначено компоненти полікультурної компетентності. Полікультурна

компетентність об'єднує в собі семантико-когнітивний, мотиваційний, комунікативно-діяльнісний та рефлексивний компоненти.

Семантико-когнітивний компонент передбачає засвоєння системи моральних норм і цінностей людства; понять про конфлікти й суперечності, які нерідко виникають у суспільстві; аналіз системи орієнтацій, представлених в різних культурах; аналіз моделей, засобів і принципів соціокультурної комунікації, схем інформаційного обміну; дослідження ієрархії цінностей, стратегій та стереотипів поведінки людей, процесів соціалізації, соціокультурного досвіду.

Мотиваційний компонент передбачає відображення природної потреби студента в збагаченні власного досвіду знаннями про культуру інших народів; виявлення інтересу (цікавості) до особливості побуту та діяльності представників інших національностей; усвідомлення важливості толерантного відношення до відмінностей інших культур та їх представників; спрямованість особистості на розв'язання міжкультурних проблем.

Комунікативно-діяльнісний компонент передбачає здатність протистояти конфліктам з представниками інших культур, толерантне відношення до інокультурних відмінностей, розвинуті навички міжкультурної комунікації в контексті полікультурних відносин, сформованість вміння розпізнавати культурну конотацію слів та фразеології іншої мови.

Ціннісно-рефлексивний компонент характеризує самостійність, гнучкість та варіативність мислення та творчу діяльність полікультурної особистості майбутнього вчителя початкової школи; визначає здатність до саморозвитку та самореалізації, уміння займати рефлексивну позицію у ситуаціях полікультурного змісту та прогнозувати результат власних дій.

Серед базових принципів створення організаційно-педагогічної моделі формування полікультурної компетентності студентів визначимо:

- врахування суспільної природи мови, що постає як об'єктивна можливість залучення до нової дійсності. Єдність мови і національної культури реалізується в ряді функцій, з яких для лінгвокраїнознавства особливо важливою є саме комунікативна функція – бути знаряддям передачі культурологічної інформації;

- формування позитивної установки до іншомовної культури – засвоєння людиною, що виросла в одній національній культурі, істотних фактів, норм та цінностей іншої національної культури

- врахування специфіки країнознавства: країнознавчий аспект викладання реалізує в навчальному процесі філологічний спосіб вторинного пізнання дійсності. Знання національних реалій важливе у процесі пізнання культури і мови іншомовної країни. Постійною ознакою належності слова до лінгвокраїнознавчого матеріалу є наявність національно-культурного компонента, якого немає в інших мовах. Включення в зміст навчального матеріалу країнознавчої інформації, культурних реалій іншої країни необхідне для ознайомленню студентів із основними автентичними матеріалами, предметами реальної дійсності, повсякденними матеріалами;

– принцип інтеграції у процесі формування полікультурної компетентності студентів передбачає вдосконалення комунікативної компетенції студентів з англійської мови, рефлексія. Теорія ілюструється під час занять мовного практикуму, зміст якого узагальнюється на заняттях з методики. Частина матеріалу реалізується англійською мовою, що у свою чергу вдосконалює комунікативну компетенцію з англійської мови. Значна частина “Мовного практикуму” будується на матеріалі культурологічного та країнознавчого матеріалу;

– принцип цілісності передбачає інтеграцію компонентів програми, яка забезпечується циклічною побудовою змісту, постійною опорою та актуалізацією раніше вивченого при ознайомлення з новими темами;

Педагогічними умовами, закладеними у концепцію організаційно-педагогічної моделі формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкових класів, є наступні:

– створення полікультурного освітнього середовища в умовах вищого навчального закладу для формування полікультурної спрямованості особистості студента;

– цілеспрямованість та єдність стратегії мовної підготовки у полікультурному контексті на засадах лінгвокраїнознавчого підходу;

– опора на самоосвітню діяльність студента, його особистісні якості в умовах полікультурного соціуму;

– активне використання арсеналу інноваційних методів у процесі полікультурної підготовки майбутніх учителів початкової школи на засадах лінгвокраїнознавчого підходу: застосування діалогічного спілкування, відео-презентацій, проведення країнознавчих експедицій, сюжетно-рольових ігор, інтернет-комунікацій, дискусій у рамках ток-шоу, комунікативної стратегії “win-win”, крос-культурного тренінгу, ситуативно-моделюючих ігор, підготовка інформаційно-дослідницьких проектів.

Констатувальний експеримент базувався на розроблених автором комплексних опитувальних методиках, зорієнтованих на виявлення рівня сформованості полікультурної компетентності респондентів, виявлення стану обізнаності у сфері полікультурної освіти, розуміння основних її понять, визначення рівня відношення до культури інших країн та їх представників, розуміння значення полікультурної компетентності для майбутнього вчителя, мотивації до пізнання культурних особливостей, визначення ціннісних орієнтацій студентів та визначення рівнів сформованості полікультурної компетентності.

Статистична обробка отриманих даних упродовж констатувального експерименту засвідчила, що стан сформованості компонентів полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи знаходиться переважно на низькому і середньому рівнях (лише 6,2 % учасників мають високий рівень сформованості семантико-когнітивного компоненту полікультурної компетентності. Більшість респондентів характеризується системними знаннями, але ступінь їхньої ґрунтовності проявляється лише в окремих аспектах. У окремої групи респондентів відзначаються поверхові, безсистемні епізодичні знання Мотиваційний

компонент характеризується низьким рівнем інтересу до культури іншомовної країни, 35% респондентів виявляють негативне ставлення до представників іншомовної країни та особливостей їхньої культури, відсутністю потреби у вивченні іноземної мови, нерозумінні культурної семантики слів, недостатньому рівні розпізнання культурної конотації. Це свідчить про переважно середній рівень сформованості мотиваційного компоненту полікультурної компетентності. За результатом перевірки сформованості комунікативно-діяльнісного компоненту полікультурної компетентності було встановлено, що студенти не мають навичок у протистоянні конфліктам з представниками інших культур. Це говорить про переважно низький рівень сформованості комунікативно-діяльнісного компоненту (5,4%) полікультурної компетентності. У процесі визначення рівня сформованості ціннісно-рефлексивного компоненту, було встановлено, що значна частина учасників експерименту мала недостатній рівень сформованості полікультурної компетентності, причому ця обставина не завжди ними усвідомлювалася.

Результати констатувального експерименту підтвердили необхідність внесення змін у зміст, форми та методи формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

У третьому розділі **“Дослідно-експериментальне дослідження процесу формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи (на засадах лінгвокраїнознавчого підходу)”** розроблено та експериментально перевірено ефективність організаційно-педагогічної моделі та педагогічних умов формування полікультурної компетентності студентів.

Розроблена у дослідженні організаційно-педагогічна модель формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи (на засадах лінгвокраїнознавчого підходу) включає в себе 3 етапи, кожен з яких має свої завдання і спрямованість педагогічної роботи:

Перший етап (пізнавально-мотиваційний) був зорієнтований на створення позитивної мотивації до формування полікультурної компетентності студентів, підвищення інтересу до полікультурної освіти, ознайомлення з її основними поняттями, бажання бути активним учасником діалогу культур. На цьому етапі студенти освоювали навички оперувати культурологічними поняттями і з'ясовувати їхнє значення у процесі вивчення лінгвокраїнознавчих текстів; виявляти культурні відмінності. Аналіз фразеологічних одиниць сприяв філософському розумінню людського життя, моральних орієнтирів та цінностей різних народів, оскільки фразеологія відображає процес розвитку культури народу, фіксує та передає від покоління до покоління культурні настанови та стереотипи, кодує культурну інформацію та акумулює знання як про саму людину, так і про її відношення до навколишнього світу. Семантичний аналіз слова допомагав визначенню денотативного, експресивного та сигніфікативного компонентів значення слова. Для ознайомлення студентів з особливостями культурологічної специфіки країни проводились заняття – презентації, країнознавчі експедиції. Для актуалізації проблематики полікультурного середовища було

організовано навчальні дискусії, створення ситуацій міжкультурної взаємодії.

Другий етап (ціннісно-орієнтаційний) полягав у формуванні ціннісних полікультурних орієнтацій студентів, визначенні їхньої культурної ідентифікації, осмисленні та критичному ставленні до культурної різноманітності. Цей етап передбачав інтерпретацію і відтворення ситуацій міжкультурної взаємодії, творче застосування знань, умінь, навичок полікультурної діяльності. Проведення семінару-диспуту сприяло формуванню полікультурних орієнтацій, передбачало колективне обговорення актуальних проблем расової дискримінації, різноманітності культурних стереотипів, позитивних та негативних аспектів мультикультуралізму в умовах європейського простору, проблем толерантності. Засвоєння інформації про культуру іншої країни студентами відбувалось у процесі проведення віртуальних екскурсій.

Упровадження комунікативної стратегії “win-win”, запропонованої вченими Гарвардського університету (R. Fisher, W. L. Ury, B. Patton), сприяло трансформації позиції учасника міжкультурної комунікації з “win-lose” (коли співрозмовник не сприймає інтересів іншої сторони) на стратегію переможця “win-win”, при якій не лише враховуються інтереси кожної сторони, але й учасники діалогу досягають взаємовигідних рішень.

Третій етап організаційно-педагогічної моделі (діяльнісно-рефлексивний) спрямований на формування практичного рівня засвоєння культурних традицій, окреслював понятійний рівень освоєння студентами теоретичного матеріалу і був спрямований на вміння аналізувати, узагальнювати і здійснювати критичну оцінку явищ, процесів та відносин між представниками різних країн. Метою діяльнісно-рефлексивного етапу стало формування стратегій міжкультурного діалогу, навичок комунікабельності, формування варіативності мислення, адже рефлексія є не просто засобом самоаналізу, вона стимулює студента до самопізнання, демонстрації власної позиції, аргументації власних дій. Багаторівневий зворотний зв'язок між учасниками освітнього процесу давав змогу кожному з них побачити відображення себе у сприйнятті інших, отримати інформацію про те, як сприймається його поведінка в тій чи іншій ситуації, зрозуміти обмеженість чи хибність власних способів міжособистісного спілкування, а також побачити власні позитивні риси. Завдяки цьому відбувалося набуття студентами нового емоційно-ціннісного та поведінкового досвіду. У процесі застосування методів ситуативного моделювання відбувалась імітація інокультурної поведінки, спрямованої на упередження “культурного шоку”.

Реалізація лінгвокраїнознавчого підходу у формуванні полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи відбувалась у використанні текстів аутентичного характеру, адже значення слів представляє собою узагальнену форму відображення суб'єктом суспільно-історичного досвіду, надбаного у процесі спільної діяльності та спілкування. Шляхом вивчення лексичної семантики відбувається ідентифікація культурно-специфічних концептуальних конфігурацій, характерних для різних народів світу.

Крос-культурний тренінг включав інформацію про економіку, клімат, умови життя, повсякденну поведінку, особливості іншомовної культури. В ході тренінгу нами застосовувався метод когнітивно-поведінкової модифікації, який дозволяв студентам застосувати добре відомі принципи навчання до адаптації в “іншій” культурі.

Особливістю застосування “рефлексивного кола” було самостійне вирішення проблемних ситуацій міжкультурної взаємодії, аналіз наявних проблем в умовах полікультурного простору, усвідомлення власних культурних цінностей. Це сприяло варіативності мислення, здатності до саморозвитку та самоаналізу своєї діяльності, уміння займати рефлексивну позицію, умінь прогнозувати наслідки своїх дій, осмислення цінності своєї діяльності. Це дало нам можливість проаналізувати динаміку зміни усіх компонентів формування полікультурної компетентності.

У контексті рефлексивного діалогу здійснювався аналіз культурних цінностей в умовах полікультурного простору. Виконання письмових та графічних рефлексивних проєктів сприяло усвідомленню цінності міжкультурних толерантних відносин, культурної національної специфіки, культурних стереотипів, трансформації полікультурного світогляду особистості, обміну вражень учасників тренінгів та проєктів, формуванню уміння займати рефлексивну позицію, розвитку вмінь їх трансформації в умовах полікультурного середовища, що дало можливість проаналізувати динаміку зміни усіх компонентів формування полікультурної компетентності.

У ході формувального експерименту, який проводився протягом 2014-2016 років на базі Інституту педагогіки і психології НПУ імені М. П. Драгоманова, Навчально-наукового інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, Мукачівського державного університету та Бердянського державного педагогічного університету, брало участь 585 студентів. До контрольної групи ми віднесли майбутніх учителів початкової школи (3,4 курси) та студентів-філологів 3,4 курсів (260 студентів), до експериментальної – майбутніх учителів початкової школи 1, 2, 3 курсів (325 студентів). Експериментальна група №1 – студенти спеціальності “Початкова освіта”, експериментальна група №2 – студенти спеціальності “Музика”, експериментальна група №3 – студенти спеціальності “Хореографія”. Зміст дисциплін “Основи педагогіки”, “Соціальна педагогіка”, “Педагогічні технології в початковій школі”, “Соціальна психологія”, “Практикум з української мови”, “Іноземна мова (за професійним спрямуванням)” напряму підготовки 013 “Початкова освіта” був доповнений матеріалами для самостійної роботи та впровадженням спецкурсу “Теоретичні основи та педагогічні технології формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи”

У розробленій організаційно-педагогічній моделі (рис. 1) відображено процес формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи (на засадах лінгвокраїнознавчого підходу).

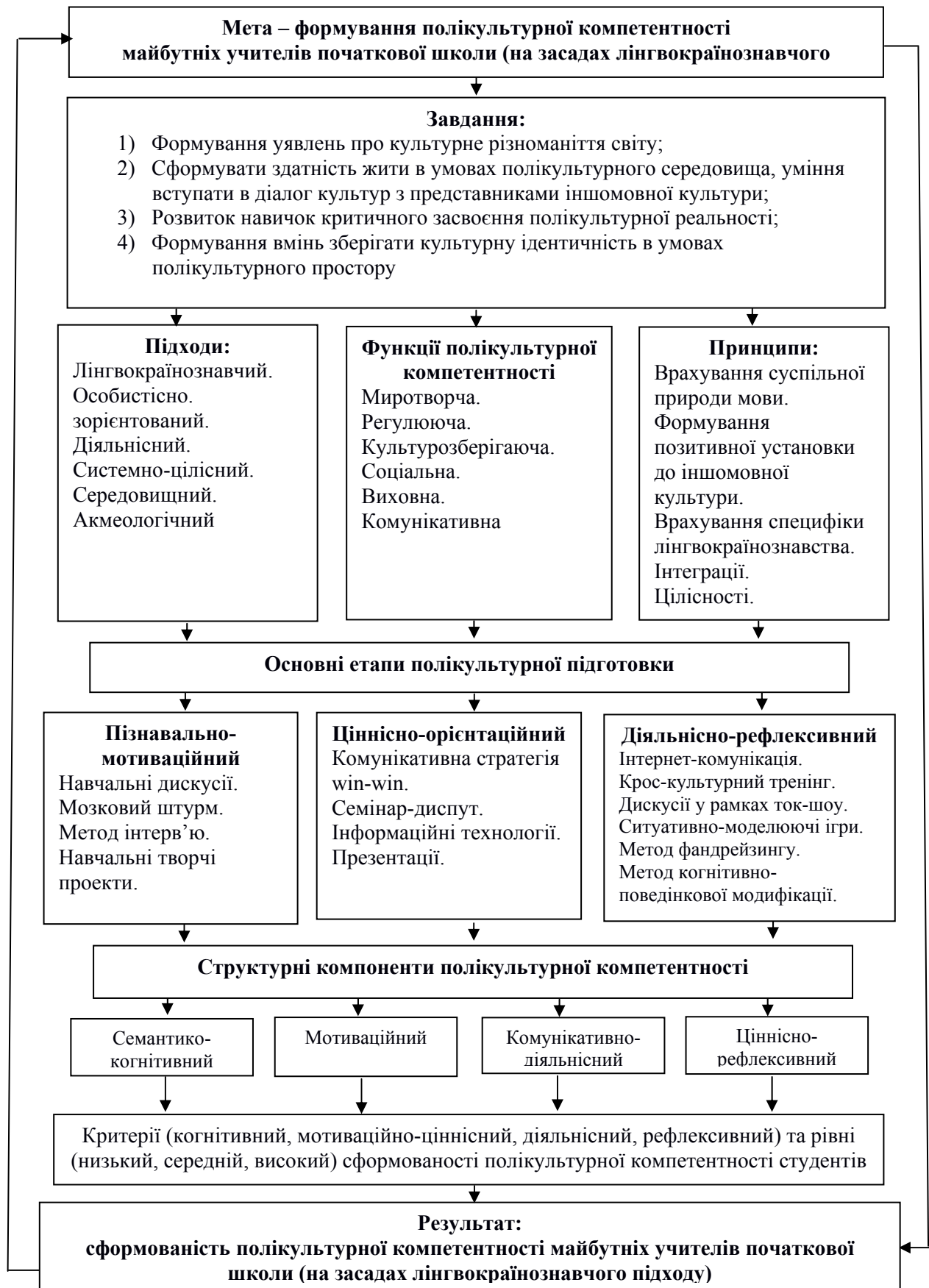

Рис. 1. Організаційно-педагогічна модель формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи (на засадах лінгвокраїнознавчого підходу)

Отже, одержані результати формувального експерименту переконливо свідчать про ефективність організаційно-педагогічної моделі формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Таблиця 1

Порівняльні дані розподілу студентів експериментальної групи за рівнями сформованості полікультурної компетентності до та після проведення формувального експерименту

ЕГ	Рівень сформованості полікультурної компетентності						λ - критерій Колмогорова-Смирнова	
	Частоти			Відсотки			λ_{cn}	$\lambda_{кр}$
	Низький	Середній	Високий	Низький	Середній	Високий		
Констатувальний етап	7	12	4	30	52	18	1,47442	1,36
Контрольний етап	1	8	14	4	35	61		
Констатувальний етап	8	12	3	35	52	13	1,47442	1,36
Контрольний етап	2	8	13	9	35	56		
Констатувальний етап	17	6	0	74	26	0	1,47442	1,36
Контрольний етап	7	14	2	30	61	9		
Констатувальний етап	10	12	1	43	52	5	0,589768	1,36
Контрольний етап	6	14	3	26	61	13		

Використання критерію Колмогорова-Смирнова λ підтверджує достовірність отриманих результатів:

$$\lambda = d_{\max} \cdot \sqrt{\frac{n_1 n_2}{n_1 + n_2}},$$

де n_1 - число студентів в експериментальній групі 1, а n_2 - число студентів іншої групи, d_{\max} - найбільша абсолютна величина різниці накопичених частот.

Результати підсумкового діагностичного зрізу свідчать про значну відмінність рівнів сформованості полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Отже, одержані результати формувального експерименту переконливо свідчать про ефективність впровадження організаційно-педагогічної моделі формування полікультурної компетентності (на засадах лінгвокраїнознавчого підходу) майбутніх учителів початкової школи.

ВИСНОВКИ

У дисертації викладено результати теоретичного узагальнення та практичного вирішення проблеми формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи, що знайшло відображення у створенні та експериментальній перевірці ефективності організаційно-педагогічної моделі формування полікультурної компетентності студентів (на засадах лінгвокраїнознавчого підходу), розкритті педагогічні чинники та педагогічні умови ефективності цього процесу, визначенні критерії, показники та рівні сформованості полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

1. У процесі науково-педагогічного аналізу літератури було визначено, що проблема полікультурної освіти, як окрема галузь людського пізнання, почала широко розглядатися науковою спільнотою в останній чверті 20 століття, хоча питання економічної і соціальної нерівності, терпимості віросповідання, рівності громадянських прав для всіх, расизму, сегрегації та дискримінації, психології окремих етнічних груп тощо хвилювали людство здавна. Виявлені нові аспекти проблеми полікультурної підготовки майбутніх учителів початкової школи, викликані загостренням старих і появою нових конфліктів (на етнічному, релігійному, політичному, економічному, мовному ґрунті тощо) у мультикультурному соціумі, пов'язані із загальним розвитком демократичних процесів у світі, з рухом за права людини, з усвідомленням власної гідності і зростанням потреби мати внутрішню свободу і зовнішні можливості для індивідуальної самореалізації.

2. Полікультурну компетентність майбутніх учителів початкової школи визначена як багатокомпонентне особистісне утворення, професійно значущу якість особистості майбутнього вчителя початкової школи, що формується у процесі професійно-педагогічної підготовки на базі засвоєння теоретичних знань щодо своєї національної культури власної та іншої країн, трансформацію ціннісних орієнтацій, інтегрованих полікультурних умінь та навичок, які забезпечують толерантне ставлення до представників інших соціальних груп, національностей, релігійних конфесій під час міжкультурної комунікації та здатність вирішувати професійні завдання в умовах глобалізації мультикультурного соціуму.

3. У дослідженні встановлено, що модернізація процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи відбувається в умовах соціальної реформи суспільства, яка вимагає зміни пріоритетів у системі підготовки майбутніх учителів та ставить нові вимоги до ідеалу сучасного педагогічного фахівця як “Людини культури”.

Критеріями, які б конкретизували й уможливили фіксацію результатів вимірювання досліджуваного феномена, визначено когнітивний, мотиваційно-ціннісний, діяльнісний та рефлексивний.

4. У дослідженні розроблено та експериментально перевірено організаційно-педагогічну модель формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи (на засадах

лінгвокраїнознавчого підходу), яка передбачала наступні етапи педагогічної роботи: пізнавально-мотиваційний (застосовувалися такі методи навчання: бесіда, лекція, пояснення, обговорення, порівняння, дискусія, заняття-конференції тощо); ціннісно-орієнтаційний (комунікативна стратегія “win win“, семінар-диспут, інформаційні технології, презентації, семантичний та фразеологічний аналіз); діяльнісно-рефлексивний (метод моделювання, проблемних ситуацій, кооперованого навчання, ілюстративне пояснення, мовний практикум, проведення уроків-презентацій, метод “фандрейзингу“, когнітивно-поведінкової модифікації, інтернет-комунікації, інсценізації, полікультурні проекти, портфоліо, крос-культурний тренінг, рефлексивне коло).

5. Проведена експериментальна робота довела ефективність педагогічних умов, що позитивно впливають на формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи: створення полікультурного освітнього середовища в умовах вищого навчального закладу для формування полікультурної спрямованості особистості студента; цілеспрямованість та єдність стратегії мовної підготовки у полікультурному контексті на засадах лінгвокраїнознавчого підходу; опора на самоосвітню діяльність студента, його особистісні якості в умовах полікультурного соціуму; активне використання арсеналу інноваційних методів у процесі полікультурної підготовки майбутніх учителів початкової школи на засадах лінгвокраїнознавчого підходу.

Ефективність розробленої організаційно-педагогічної моделі формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи на засадах лінгвокраїнознавчого підходу була підтверджена результатами контрольного зрізу, аналіз яких показав суттєві позитивні зрушення у сформованості полікультурної компетентності респондентів експериментальної групи у порівнянні з контрольною.

Основні теоретичні й методичні положення дисертаційного дослідження знайшли відображення у запропонованих методичних рекомендаціях щодо виконання курсових, дипломних і магістерських робіт з проблеми професійної підготовки майбутніх учителів і можуть становити підґрунтя для оновлення змісту професійної педагогічної підготовки майбутніх учителів початкової школи щодо формування полікультурної компетентності студентів.

Подальшої наукової розробки потребують напрями дослідження, пов'язані зі створенням і технологічним забезпеченням функціонування багаторівневої системи полікультурної освіти майбутніх учителів початкової школи.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Ульянова О. Формування полікультурної компетентності у майбутніх учителів іноземних мов / О. Ульянова // Актуальні проблеми іноземної філології : Лінгвістика та літературознавство : міжвуз. зб. наук ст. / відп. ред.

В. А. Зарва. – Бердянськ : БДПУ, 2010. – Випуск 5. – Ч. 2. – С. 220-228.

2. Ульянова О. М. Формування полікультурної компетентності студентів на основі інтерактивних технологій / О. Ульянова // Наукові записки [збірник наукових статей] / Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова, 2010. – Випуск LXXXVIII (88). – С.194-199. (Серія педагогічні науки).

3. Кондратьєва О. М. Компетентнісний підхід у процесі професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкової школи / О. М. Кондратьєва // Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського : зб. наукових праць № 7-8. – Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2013. – С. 32-38.

4. Кондратьєва О. М. Педагогічний потенціал полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи / О. Кондратьєва // Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського : зб. наукових праць № 11-12. – Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2014. – С. 97-102.

5. Кондратьєва О. М. Педагогічні умови удосконалення процесу полікультурної підготовки майбутніх учителів початкової школи / О. Кондратьєва // Наукові записки : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; укл. Л. Л. Макаренко. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – Випуск СХХІ (121). – (Серія педагогічні та історичні науки). – С. 260-267.

6. Кондратьєва О. М. Професійна компетентність майбутнього вчителя початкової школи в контексті полікультурного освітнього середовища / О. Кондратьєва // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Випуск 2 – Бердянськ : ФО-П Ткачук О. В., 2015. - С. 105-110.

7. Кондратьєва О. М. Лінгвокраїнознавчий аспект вивчення іноземної мови у контексті полікультурної освіти / О. М. Кондратьєва // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Випуск 3. – Бердянськ : ФО-П Ткачук О. В., 2015. - С. 92-97.

8. Кондратьєва О. М. Формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи на засадах лінгвокраїнознавчого підходу / О. Кондратьєва // Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі ХХІ століття : зб. матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Мукачеве : МДУ, 2016. - С. 55-57.

Статті в іноземних наукових фахових виданнях

9. Кондратьєва Е. Формирование поликультурной компетентности будущих учителей начальной школы в контексте процессов глобализации / Е. Кондратьєва // Monografia / wybrane zagadnienia szerokopojetej inzynierii procesowej / pod red. A. Gawdzika, Tom III, Opole 2015. – S. 118-126.

10. Khyzhna O. Preparation of social workers to work with teachers in the field of family support in the context of present uncertain in Ukraine / O. Khyzhna, O. Kondratyeva // Social Work in Uncertain Time. Sbornikz conference XII Hradecke dny socialnprace, Hradec Kralove 2 az 3 rijna 2015 / red. Lucie Smutkova, Peter Patyj, Zuzana Truflarowa (Eds) // Gaudeamus, Hradec Kralove 2016. – S. 268-273.

Матеріали науково-практичних конференцій

11. Ульянова О. Лінгвокраїнознавчий підхід до формування навичок міжкультурної комунікації студентів на заняттях з іноземної мови / О. Ульянова // Сучасні стратегії та методи навчання іноземних мов в контексті європеїзації освіти: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Горлівка: Вид-во ГДППМ, 2010. – С. 138-139.

12. Ульянова О. М. Філософсько-педагогічні аспекти формування свідомої технічної інтелігенції / О. М. Ульянова // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції – Красноармійськ: КП ДонНТУ, 2011. – С. 113-117.

13. Ульянова О. Лінгвокраїнознавчий аспект вивчення іноземної мови у контексті полікультурної освіти / О. Ульянова // Вісник студентського наукового товариства: зб. наук. пр. – Горлівка: Вид-во ГДППМ, 2011. - Випуск 29: Суспільні науки. – С. 97-100.

14. Ульянова О. М. Лінгвокраїнознавчий аспект у процесі вивчення іноземних мов в умовах полікультурного середовища / О. М. Ульянова // Творчі підходи та методи у викладанні іноземних мов: матеріали III Міжнародного науково-практичного семінару (26-27 травня 2011 року): збірник тез / упорядники О. Б. Ярова, І. Я. Глазкова. – Бердянськ: Видавець Ткачук О. В., 2011. – С. 131-133.

15. Ульянова Е. Лингвострановедческий аспект формирования межкультурной коммуникации студентов / Е. Ульянова / Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки: тези XV Міжнародної науково-практичної конференції. – Харків: Вид-во ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – С. 347-350.

16. Кондратьєва О. М. Лінгвокультурологічна компетенція майбутніх учителів у контексті гуманітарної професійної освіти / О. М. Кондратьєва // Теоретичні та методологічні проблеми сучасної педагогіки та психології: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Одеса, ГО "Південна фундація педагогіки", 2012. – С. 31-34.

17. Кондратьєва О. М. Роль лінгвокраїнознавчого підходу у підвищенні пізнавальної активності студентів / О. М. Кондратьєва // Людина і сучасне суспільство: проблеми педагогіки та психології. – Львів: Львівська педагогічна спільнота, 2011. – С. 105-109.

18. Кондратьєва О. М. Компетентністний підхід у професійно-педагогічній підготовці майбутніх учителів / О. М. Кондратьєва // Роль педагогіки і психології в сучасному світі: збірник тез наукових робіт міжнародної науково-практичної конференції. – Львів: ГО "Львівська педагогічна спільнота", 2012. – С. 26-29.

19. Кондратьєва О. М. Формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи у контексті полікультурного середовища / О. М. Кондратьєва // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. Педагогіка і психологія. – Ялта: РВВ КГУ. – 2014. – Випуск . – Ч. 3. – С. 211-213.

20. Кондратьєва О. М. Сутність і структура полікультурної компетентності в контексті гуманізації навчального процесу / О. М. Кондратьєва // *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. – 2014. – Вип. 3 (62). – С. 129-138.

21. Кондратьєва О. М. Лінгвокраїнознавчий підхід до вивчення іноземної мови в контексті полікультурної освіти / О. М. Кондратьєва // *Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 21-22 серпня 2015 року)*. – Львів : ГО “Львівська педагогічна спільнота”, 2015. – С. 111-114.

22. Кондратьєва О. М. Міжкультурна компетенція в контексті полікультурної освіти / О. М. Кондратьєва // *Сучасні германістика і романістика : мова в контексті культури : всеукр. наук. конф.* – Бердянськ : Видавець Ткачук О. В., 2015. – С. 79-81.

23. Kondratieva O. Intercultural communication in the context of multicultural education / O. Kondratieva // *Людина в мовному просторі: історична спадщина, проблеми, перспективи розвитку : збірник тез науково-практичної конференції*. – Бердянськ : БДПУ, 2016. – С. 140-142.

АНОТАЦІЇ

Кондратьєва О. М. Формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи (на засадах лінгвокраїнознавчого підходу). – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2016.

Дослідження присвячено проблемі формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Проаналізовано стан розробленості проблеми формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи (на засадах лінгвокраїнознавчого підходу).

Дисертація містить результати дослідження формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Визначено аспекти застосування лінгвокраїнознавчого підходу у процесі формування полікультурної компетентності. Виявлено, теоретично обґрунтовано та проаналізовано педагогічні умови формування полікультурної компетентності (застосування лінгвокраїнознавчого підходу у процесі мовної підготовки, використання комунікативної стратегії win-win, розширення курикулуму через інтеграцію компетентнісного підходу у навчально-виховний процес вищого навчального закладу).

Спроектовано організаційно-педагогічну модель формування полікультурної компетентності майбутніх учителів, яка включала пізнавально-мотиваційний, ціннісно-орієнтаційний, діяльнісно-рефлексивний етапи.

Ключові слова: полікультурна освіта, полікультурна компетентність, лінгвокраїнознавчий підхід, професійна-педагогічна підготовка.

Кондратьева Е. М. Формирование поликультурной компетентности будущих учителей начальной школы (на основе лингвострановедческого подхода). – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования / Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2016.

Исследование посвящено проблеме формирования поликультурной компетентности будущих учителей начальной школы.

Проанализировано состояние разработанности проблемы формирования поликультурной компетентности будущих учителей начальной школы (на основе лингвострановедческого подхода).

Диссертация содержит результаты исследования формирования поликультурной компетентности будущих учителей начальной школы. Определены аспекты применения лингвострановедческого подхода в процессе формирования поликультурной компетентности. Выявлены, теоретически обоснованы и проанализированы педагогические условия формирования поликультурной компетентности (применение лингвострановедческого подхода в процессе языковой подготовки, использования коммуникативной стратегии win-win, расширение содержания учебного процесса через интеграцию компетентностного подхода в учебно-воспитательный процесс в высшем учебном заведении).

Спроектирована организационно-педагогическая модель формирования поликультурной компетентности будущих учителей, которая включала познавательно-мотивационный, ценностно-ориентационный, деятельно-рефлексивный этапы.

Ключевые слова: поликультурное образование, поликультурная компетентность, лингвострановедческий подход, профессионально-педагогическая подготовка.

Kondratieva O. M. Formation of Future Primary School Teachers' Multicultural Competence (based on lingual countries study approach). – The Manuscript.

Thesis for the degree of the Candidate of Pedagogical Sciences in the specialty 13.00.04 – Theory and Methodology of professional education / National Dragomanov Pedagogical University. – Kyiv, 2017.

National strategy of transferring national educational system challenges the development of professional competence the future primary school teachers. The future primary school teacher should be tolerant and be able to work in multicultural society. As a result the forming of multicultural competence becomes necessary component in educational process in pedagogical universities.

Multicultural competence of primary school teachers is defined as multi-personal formation of professionally significant quality of personality of primary school teacher, formed in educational training based on theoretical knowledge about the identity of the national culture of their own and other countries, the transformation of values, integrated multicultural skills which provide tolerance to representatives of other social groups, nationalities, religions during intercultural communication and the ability to solve professional challenges in a globalized multicultural society. Realization of lingual countries study approach in formation of multicultural competence proceeding in using authentic texts, semantic and phraseological analyze, learning information of country character, study the culture of the country.

Semantic analyze of idioms contributed the philosophical understanding of human life, moral guidelines and values of different nations. The phraseology reflects the cultural development of people, cultural guidelines and stereotypes encodes cultural information and accumulate knowledge as man himself, its relation to the world.

Multicultural competence combines semantic-cognitive, motivational, activity and reflective components which reflect reflects knowledge of features of other nationalities, awareness of the importance of tolerance attitude to foreign cultures and their representatives; orientation of the individual to solve intercultural problems, ability to resist, tolerant attitude to cultural differences, intercultural communication skills developed in the context of multicultural relations, formation of ability to recognize the cultural connotation of words and phraseology of foreign language.

Application of innovative methods (internet communication, communicative technologies based on strategy win-win, cross-cultural training, research projects) creates the effectiveness of formation the multicultural competence.

The fundamental principles of formation the multicultural competence are: social nature of language, forming positive attitudes to foreign language culture, specific integrity of educational process.

Pedagogical conditions of forming multicultural competence of future primary school teachers are creation of multicultural educational environment in context of higher education; unity of purpose and strategy of language training in multicultural context based on lingual countries study approach; application of innovative methods in the process of formation of multicultural competence.

The fundamental trends of multicultural competence of primary schoolteachers are identity personality, intercultural perspective of educational process.

Experimental work proved the effectiveness of pedagogical model of formation of multicultural competence of primary school teachers.

Keywords: multicultural education, multicultural competence, lingual countries studies approach, professional teacher training.

Підписано до друку 22 грудня 2016 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 прим.
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.
01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26